UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. IV. Ad Contritionem charitate perfectam requiritur, quòd sit elicitus actus charitatis, aut saltem imperatus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-73393

Visual Library

Ubi nulla ſit ſpecialis mentio dilectionis Dei, ſed ſolius converſionis & Pœnitentiæ, quæ indubiè inveniuntur in deteſtatione peccati propter Deum; Pœnitentia quidem in deteſtatione, converſio autem in ly *Propter Deum*, quo ſignificatur Deum, ſeu bonitatem divinam eſſe finem illius deteſtationis; quomodo autem poſſum operari propter finem ſine converſione ad finem? Non eſt conceptibile.

123. *Exemplum Davidis 2. Reg. 12.*

Hinc David peccator, adulter utique & homicida, cùm dixiſſet 2. Reg. 12. v. 13. *Peccavi Domino*, ſtatim meruit audire ex ore Nathan Prophetæ: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Cur hoc; niſi quia propter Deum deteſtabatur ſuum peccatum? Unde non dixit ſimpliciter: *Peccavi*, ſicut dixerat Saul 1. Reg. 15. v. 24. *Dixitq; Saul ad Samuëlem: Peccavi, quia prævaricatus ſum* &c. Et ſicut legitur de Juda Iſcariote Matth. 27. v. 2. *Peccavi tradens ſanguinem iuſtum*, qui etiam propterea non meruerunt audire: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*; ſed addidit Propheta Regius ly *Domino*, dicens: *Peccavi Domino.*

1. Reg. 15. *Matth. 27.*

Pſalm. 31. Quod etiam obſervavit Pſalm. 31. v. 5. ibi: *Dixi, confitebor adverſum me iniuſtitiam meam Domino. Domino*, inquit, id eſt, propter Dominum ſeu bonitatem divinam in ſe, & continuò attexit: *Et tu remiſiſti impietatem peccati mei*, abſque ulteriori actu dilectionis, quoniam illa confeſſio erat verus & proprius actus dilectionis.

Sed numquid ad remiſſionem peccatorum extra Sacramentum requiritur talis confeſſio, adeò ut non ſufficiat deteſtatio peccatorum ex motivo religionis, obedientiæ, Pœnitentiæ ſpecialis &c. etiam quando adeſt motivum extrinſecum charitatis, id eſt, verus actus charitatis imperans hujuſmodi deteſtationem? Reſpondeo:

CONCLUSIO IV.

Ad Contritionem charitate perfectam requiritur, quòd ſit elicitus actus charitatis, aut ſaltem imperatus.

124. *Docent aliqui ad juſtificationem ſufficere deteſtationem ex motivo obedientiæ &c. Probatur hæc doctrina ex Script.*

EST communis contra nonnullos qui putant ſufficere deteſtationem peccati ex motivo obedientiæ, vel religionis, aut Pœnitentiæ ſpecialis; quia, inquiunt, illa eſt perfecta averſio à culpa, cui in Scriptura promittitur remiſſio peccati, nulla factâ mentione motivi dilectionis Dei ſuper omnia: idque videtur poſtulare humana fragilitas, quæ rarò trahitur motivo dilectionis, frequentius verò motivo obedientiæ, religionis, aut Pœnitentiæ ſpecialis. Cùm ergo frequentiſſimus ſit lapſus, non debuit adeò difficilis & rara aſſignari medicina.

Confirmatur ex communi fidelium apprehenſione, qui tunc putant ſe habere veram Contritionem, quando ita dolent de peccatis propter Deum, ut nulla etiam ſtante pœnâ vel præmio, damno vel emolumento, eodem modo dolerent, quod totum reperitur, quoties peccatum conſideratur in ordine ad ſolum Deum, vel ut irreverentia, vel ut injuria, vel ut offenſa, tametſi abſit motivum rigoroſæ dilectionis. *&confirmatur ex communi fidelium apprehenſione.*

Et ſi objicias ipſis: Actus ſpei quo quis deſiderat beatitudinem, & ex hoc deſiderio dolet de peccatis, eſt nobilior, & tamen non ſufficit. 125. *Objectio.*

Reſponderi, inquiunt, poſſet imprimis, Durandum 4. diſt. 17. q. 2. dicere, dolorem illum ex motivo ſpei ſufficere; quamvìs enim non ſit amor amicitiæ erga Deum, ſed ſolùm concupiſcentiæ, equidem eſt verus amor, & in nobiſmetipſis experimur, gaudere nos, quando amamur hoc amoris genere, non enim poteſt eſſe hic amor, niſi ex bonitate, quæ apprehenditur in ipſo objecto amato: breviter, talis amat Deum ſibi propter Dei bonitatem. *Solvitur. Durandus dicit ſufficere dolorem ex motivo ſpei.*

Atque huic ſententiæ videtur adſtipulari Doctor Subtilis 4. diſt. 14. q. 2. n. 14. ubi docet, Contritionem perfectam poſſe provenire ex conſideratione peccati, ut impeditivi præmii, & inductivi ſupplicii. Verba ejus ſunt: *Ad huius intellectum ſciendum, quòd peccator in peccato exiſtens ...... poteſt ex naturalibus cum communi influentia conſiderare peccatum commiſſum, ut offenſivum Dei, & ut contra legem divinam, & ut averſivum à Deo, & ut impeditivum præmii, & ut inductivum ſupplicii, & ſub multis talibus rationibus; & poteſt voluntas ipſum ſub aliqua illarum rationum, vel ſub multis illud peccatum ſic conſideratum deteſtari, & ille motus poteſt continuari, & intendi ante infuſionem gratiæ.* 126. *Pro hac doctrina citatur Scotus.*

Poteſt etiam iſta deteſtatio eſſe totaliter circumſtantionata circumſtantiis moralibus debitis: non eſt enim veriſimile, quòd neceſſe ſit propter peccatum iſtud remanens, actum quemcumque circa peccatum commiſſum eſſe defectivum in aliqua circumſtantia morali. Iſte autem motus dicitur Attritio (tempore Scoti, nunc Contritio charitate perfecta) *& eſt diſpoſitio ſive meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis, quæ ſequitur in ultimo inſtanti alicuius temporis in quo tempore iſta Attritio duravit.* Hucuſque Scotus pro ſententia, ut apparet, Durandi. Dico, ut apparet, quia reverà nihil tale ibi docet, ut conſtabit ex infrà dicendis.

Cæterùm quoniam hæc doctrina, quam adſcribunt Durando, minùs conſona invenitur Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. ubi ſtatuit Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, tametſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, 127. *Doctrina Durandi minùs conſonat Conc. Trident.*

nihilominus ſine Sacramento Pœnitentiæ ad juſtificationem non poſſe perducere, de quo plura ſuo loco; hinc

Non videtur valere argumentum à dolore ex motivo Religionis ad dolorem ex motivo ſpei.

Reſpondent ſecundò ad difficultatem ſive argumentum propoſitum, negando Conſequentiam. Nam actus aliquis religionis aut fidei, licèt ex parte objecti motivi imperfectior, tamen ex aliis circumſtantiis, intentione v. g. duratione, difficultate &c. poteſt eſſe melior quàm actus aliquis remiſſus dilectionis, & tamen quicumque actus dilectionis certiùs & proximiùs diſponit ad juſtificationem: ergo non bene arguitur, dolorem ex motivo ſpei debuiſſe eſſe diſpoſitionem ultimam ad juſtificationem, ſicuti dolor ex motivo religionis, aut Pœnitentiæ, quia perfectior eſt.

128. **Aſſignatur ratio à priori.** *Tridem.*

Et ratio à priori eſſe poteſt; quia juſtificationis exordium conſiſtit in averſione à peccato, & converſione ad Deum, juxta illud Trid. ſeſſ. 6. c. 5. *Declarat præterea* (ſancta Synodus) *ipſius iuſtificationis exordium in adultis à Dei per Chriſtum Ieſum præveniente gratiâ ſumendum eſſe, hoc eſt, ab eius vocatione, quâ, nullis eorum exiſtentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo averſi erant, per eius excitantem atque adiuvantem gratiam, ad convertendum ſe ad ſuam ipſorum iuſtificationem, eidem gratiæ liberè aſſentiendo, & cooperando, diſponantur.*

129. **Ille actus certius & proximius diſponit ad juſtificationem qui perfectius avertit à peccato & convertit ad Deum.**

Itaque ille actus certiùs & proximiùs diſponit ad juſtificationem, qui perfectiùs avertit à peccato & convertit peccatorem ad Deum; hoc autem meliùs fit per actum dilectionis, etiam remiſſum, quàm per actum alterius virtutis, etiam intenſum.

Item per deteſtationem peccati ex motivo religionis, quàm per deteſtationem peccati ex motivo ſpei; quia per ſpem amamus Deum nobis ipſis, ac proinde non totaliter ad ipſum convertimur (ſicuti totaliter ab ipſo per peccatum fuimus averſi) ſed etiam aliquo modo ad nos ipſos: ſecùs per actum religionis, quo homo non amat Deum ſibi, ſed amat cultum & honorem Dei, & ita illum amat, ut ſi neceſſaria eſſet deſtructio & annihilatio ipſius hominis ad Dei honorem & cultum, illam etiam vellet & permitteret; quam conditionem nullo modo poteſt velle dolor ex motivo ſpei, utpote fundatus omnino in amore proprio, quo volumus Deum nobis ut bonum noſtrum: ergo ex hoc capite majorem habet proportionem dolor ex motivo religionis ut diſponat ad juſtificationem, quàm dolor ex motivo ſpei. Hactenus pro opinione, ſaltem minùs probabili.

130. **Quòd aliquis actus juſtificet, non habet ex natura ſua, ſed ex liberali Dei voluntate.**

Enimverò ad hæc omnia unico verbo reſponderi poteſt, quòd aliquis actus proximè diſponat extra Sacramentum ad juſtificationem, haudquaquam id habere ex natura ſua, ſed magìs ex liberali Dei voluntate, quâ voluit ad præſentiam hujus actûs remittere peccatum, & non illius; conſtat autem ex Concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 4 hunc actum eſſe dilectionem Dei ſuper omnia, dum ſoli Contritioni charitate perfectæ tribuit vim juſtificandi extra Sacramentum, de illa tantùm intelligens (edoctum, ut credendum eſt, à Spiritu ſancto) Scripturas, quæ ſine expreſſa mentione motivi dilectionis, promittunt remiſſionem peccatorum veræ Pœnitentiæ, ſive perfectæ averſioni à peccatis.

131. **Concilium Trident loquitur de charitate actuali.**

Porrò Concilium ibi non agere de charitate habituali, ſed de actuali, indè convincitur; tum quia agit de diſpoſitione ad ipſam gratiam ſive charitatem habitualem; nihil autem diſponit ad ſeipſum: tum quia Contritionem perfectam diſtinguit ab imperfecta, quæ Attritio dicitur, non ex defectu habitûs charitatis, ſed *quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur*: ergo ex defectu motivi charitatis; adeòque ſub Attritione comprehendit omnem dolorem, qui non procedit ex motivo charitatis, & ideo fortè dixit: *Communiter concipitur*, ut ſignificaret præter illa motiva, ibi à ſe expreſſa, alia ſupereſſe, v. g. motivum religionis, obedientiæ, Pœnitentiæ ſpecialis &c. quæ ſint inſufficientia ad juſtificationem extra Sacramentum.

132. **Amor Dei ſuper omnia non eſt adeò difficilis.**

Neque fortè tam difficilis eſt amor Dei ſuper omnia, & per conſequens Contritio ex motivo charitatis, quàm bene aliqui apprehendunt; ita ut Arriaga ſuprà n. 17. putet probabiliſſimè dici quòd ſit faciliùs odiſſe peccatum ex motivo charitatis, quàm obedientiæ, religionis, aut juſtitiæ; quia faciliùs poſſum apprehendere bonitatem Dei, ita ut eam amem, quàm bonitatem obedientiæ &c. licèt enim in amore obedientiæ &c. ipſa perſona amans ſit objectum formale, cui illa bonitas optatur; in amore autem Dei nullo modo homo ſeipſum amet, adeòque ex hac parte amor obedientiæ ſit facilior; tamen quia illud bonum morale repertum in obedientia, eſt valde à noſtris ſenſibus alienum, & minùs apprehenſibile à nobis, quàm bonitas Dei, quæ ſupponitur ab omnibus apprehendi etiam rudioribus; hinc fortè faciliùs erit odiſſe peccatum, quia offenſa Dei ſummè boni, quàm quia contra honeſtatem obedientiæ mihi moraliter bonam, aut certè æquè difficile.

133. **In Sacramento Pœnitentiæ inferior dolor diſponit ad juſtificationem.**

Et dato quòd eſſet difficilius, ideo Chriſtus in nova lege inſtituit Sacramentum Pœnitentiæ, in quo inferior dolor diſponit peccatorem ad Dei gratiam impetrandam; proinde congruentius fuit extra Sacramentum relinqui juſtificationem difficiliorem, ut homo frequentiùs & libentiùs illud Sacramentum adiret, cogitans ſi fortè ſuperveniat periculum vitæ, aliis viis non tam facilè ſe juſtificandum.

Quantùm

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

134. *Reſpondetur ad communem apprehenſionem fidelium.* Quantùm ad communem apprehenſionem fidelium, illa incerta eſt, & ſæpè oritur ex ignorantia, præſertim in rudioribus, qui non noverunt diſtinguere inter illas virtutes, & earum motiva, & magìs frequenter dolent ex conſideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu: doctiores autem cùm ſciant illam ſententiam vix probabilem, indubiè conantur deteſtari peccatum ex motivo charitatis, & non ex motivo obedientiæ, religionis &c.

135. *Exponitur auctoritas Scoti. Hiquæus.* Reſtat auctoritas Scoti, propter quam Hiquæus ibi in ſuo Commentario n. 122. aſſerit: Contritio non requirit ut ſit actus elicitus à charitate, ſed ſufficit ut ſit imperatus.

Non ſubſcribit ſententiæ Durandi, Et ſanè Doctorem noſtrum illo loco minimè ſubſcribere ſententiæ Durandi, oſtenditur ex poſtremis verbis, ſcilicet: *Poteſt etiam iſta deteſtatio eſſe totaliter circumſtantionata circumſtantiis moraliter debitis &c.* Porrò una ex illis circumſtantiis ſecundùm Scotum eſt motivum charitatis; nam eâdem diſt. q. 1. n. 19. ſic ait: *Sed ad hoc quòd dicitur de Iuda: Reſpondeo quòd non quicumque actus pœnitendi ſufficit ad deletionem peccati, ut patebit ex ſequenti quæſtione, ſed oportet quòd ſit actus ordinatus, & maximè ex circumſtantia finis, quæ prima eſt inter circumſtantias actûs moralis. Iudas autem non pœnituit cum iſta circumſtantia, id eſt, ex dilectione Dei.*

Igitur Contritio juſtificativa extra Sacramentum, exigit ad minus, quòd ſit imperata à charitate.

136. Porrò quòd imperium ſufficiat, probat Hiquæus ſuprà n. 123. quia actus cujuſcumque virtutis, ſeu ex objecto bonus, ſi ſit perfectus & imperatus à charitate, non poteſt dici imperfectus in genere moris aut perfectionis: ergo dolor elicitus v. g. à virtute ſpei, & imperatus à charitate, non eſt dolor imperfectus, qualem vocat Tridentinum Attritionem, ut diſtinguitur contra Contritionem, quæ ſanctificat extra Sacramentum.

Antecedens probatur: ille actus eſt perfectior, quàm actus elicitus à ſola charitate; ſed hic nequit dici Attritio: ergo &c. Probatur Major, ille actus participat perfectè rectitudinem utriuſque virtutis, quia bonitatem ſpei ex objecto, charitatis ex fine & motivo principali, ex quo imperatur: ſed participans perfectionem duarum virtutum perfectè, eſt in ſe perfectior in genere diſpoſitionis & meriti de congruo, & magìs acceptatur ex lege diſponente ſalutem per opera, quàm is, qui unius virtutis participat bonitatem; ergo &c.

137. *Probatio.* Major eſt evidens, quia imprimìs actum participare bonitatem ſui objecti eſt primum notum in moralibus, quia ex hoc perfectio & diſtinctio virtutum, atque mutuus exceſſus colligitur; ſed nec minùs notum eſt actum participare perfectè & magìs propriè, ſpectatâ voluntatis inclinatione, bonitatem ſui finis; quia illud motivum magìs ſpecificat actum hoc modo in eſſe morali, quod magìs determinat voluntatem ad ejus productionem, finis autem magìs determinat, quàm objectum, quia propter finem ſolum, & amorem ejus movetur voluntas; unde illud vulgare, quod eſt Philoſophi: *Qui furatur propter mœchari, magìs eſt mœchus, quam fur.* *Finis principalius movet.*

Ex quo ſic argumentor ad confirmationem prioris: ſi deteſtatio eliceretur à charitate & imperaretur à Pœnitentia, eſſet perfecta Contritio; ergo à fortiori ſi imperaretur à charitate. Patet Conſequentia: quia ſic perfectiùs participaret perfectionem charitatis, quia hìc per modum finis, ibi per modum objecti tantùm. Hactenus Hiquæus ſatìs obſcurè.

Interim addo confirmationem aliquam ex Doctore Subtili 4. diſt. 14. q. 2. n. 17. ubi ſic lego: *Si quæratur de illis quatuor actibus prædictis* (puta vindicare peccatum commiſſum, deteſtari peccatum commiſſum, acceptare pœnam inflictam, & patienter ferre pœnam inflictam) *comparando inter ſe, quis eorum ſit ſimpliciter diſpoſitio magìs conveniens ad deletionem peccati; Reſpondeo, quantò ex pluribus virtutibus & perfectioribus actus elicitur, tantò eſt melior actus: ergo primus ſi eliceatur à ſola iuſtitia mediatè vel immediatè, & ſecundus actus vel tertius eliciatur ab alia virtute perfectiori, utpote à charitate; patet quòd ſecundus vel tertius erit excellentior primô .....* 138. *Quanto ex pluribus virtutibus & perfectioribus actus elicitur, tanto eſt melior ex Scoto.*

Sed ſi iuſtitia imperans actum in primo modo, moveatur ad ſuum imperium ex actu charitatis, ſicut dictum eſt ſuprà poſſibile eſſe; tunc actus primus habet duplicem bonitatem, & ex iuſtitia proxima imperante, & ex charitate remota imperante actum illum. Similiter ſi iuſtitia imperet in primo modo uſum charitatis, ut cauſæ proximæ reſpectu triſtitiæ inhærendæ, actus ille charitatis eò eſt perfectior, quia à duabus virtutibus, quàm ſi ab una tantùm.

Ergo ſecundùm Scotum actus elicitus à virtute ſpei, & imperatus à virtute charitatis, eſt perfectior, & per conſequens diſpoſitio magìs conveniens ad deletionem peccati, quàm actus tantùm elicitus à virtute charitatis. Ergo ſi Contritio elicita à virtute charitatis reconciliat priuſquam Sacramentum actu ſuſcipiatur, magìs juſtificabit Contritio elicita à virtute ſpei, & imperata à charitate. 139. *An actus elicitus à virtute ſpei & imperatus à charitate ſit perfectior actu charitatis.*

Reſp. ſi charitas imperans talis ac tanta ſit, ut per ſe ſufficiat ad juſtificationem, quid mirum ſi Contritio tunc magìs juſtificet, cùm jam inveniat ſubjectum ſuum juſtificatum per actum amoris prævium, adeoque non ſit tantùm meritum de congruo, ſed verè meritum de condigno gratiæ & vitæ æternæ? Verùm de hac Contritione non videtur loqui Concilium Tridentinum, quoniam non reconciliat peccatorem, ſed invenit reconciliatum; Concilium autem agit de tali Contritione, cui adſcribenda eſt reconciliatio, ut patet ex ejus verbis. *Talis actus juſtificabit, ſi actus imperans per ſe ſufficiat.*

140. alià̀s non.

Si dixeris, charitas imperans per ſe non ſufficit. Reſpondeo ego, nec tunc ſufficere cum actu imperato Contritionis, elicitæ ex motivo ſpei, aut alterius virtutis inferioris. Ad argumentum autem Hiquæi dico, primum notum eſſe in moralibus, actum imperatum non participare perfectè rectitudinem actûs imperantis, niſi velimus concedere actum naturalem, imperatum à charitate, præcellere actum ſupernaturalem elicitum à charitate, quod manifeſtè abſurdum eſt.

Reſponſio ad argumentum Hiquæi.

Actus internus non participat ab actu imperante niſi bonitatem extrinſecam,

Eſtò ergo participet actus internus aliquam bonitatem ab actu imperante (quod ſolùm probabile eſt, ut notat Marginale ad locum Scoti ultimò citatum) certè non niſi bonitatem extrinſecam, ſeu perfectionem accidentalem, tamquam à motivo & fine extrinſeco (quem Theologi appellant finem operantis) quæ longè inferior eſt illâ bonitate & perfectione, quam actus elicitus accipit à virtute eliciente, cùm hæc bonitas ſit intrinſeca & eſſentialis deſumpta ab honeſtate illius virtutis, non ſolùm ut objecto, ſed etiam ut fine intrinſeco (qui ſolet vocari à Theologis finis operis) ſiquidem finis intrinſecus cujuſcumque virtutis eſt ipſum objectum formale, ſive honeſtas propria illius virtutis.

Quis ſit finis intrinſecus virtutis.

Igitur bonitas ſupernaturalis actûs eliciti à charitate, ſimpliciter eſt perfectior bonitate naturalis Pœnitentiæ, etiam imperatæ à charitate. Enimverò quantamcumque perfectionem dixeris charitatem imperantem tribuere actui imperato, indubitatum eſt non poſſe dare ſupernaturalitatem, quam tamen confert tamquam cauſa efficiens ſupernaturalis, actui à ſe elicito.

Charitas imperans non poteſt dare actui imperato ſupernaturalitatem.

141. Replica.

Si replices: actus ſpei eſt ſupernaturalis, ergo ſaltem Contritio ex motivo ſpei ſufficit accedente imperio charitatis.

Solvitur.

Reſpondeo negando Conſequentiam; licèt enim hujuſmodi Contritio ſit actus ſupernaturalis, non tamen ſupernaturalis charitas, eſſentialiter & intrinſecè, ſed tantùm denominatione extrinſecâ, quia à charitate ſupernaturali imperata; adeoq́ue minùs perfecta in genere diſpoſitionis, & meriti de congruo & condigno, & minùs acceptata ex lege, diſponente ſalutem per opera, quàm illa Contritio, quæ intrinſecè & eſſentialiter eſt actus ſupernaturalis charitatis. Ecce argumentum Hiquæi ad oppoſitum.

142. Explicatur illud Philoſ. *Qui furatur propter mæchari* &c.

Unde illud vulgare, quod eſt Philoſophi: *Qui furatur propter mœchari, magìs eſt mœchus quàm fur*, nihil aliud importat, quàm quòd in illo actu magìs ſit volitum adulterium, quàm furtum; interim poteſt eſſe major malitia, quæ ex medio, quàm quæ ex fine deſumitur; v. g ſi quis velit furari mille aureos propter ſimplicē fornicationē: ergo conſimiliter poterit eſſe major bonitas, quæ ex medio, quā quæ deſumitur ex fine extrinſeco, v. g. ſi quis velit elicere amorem Dei ſuper omnia ex fine ſeu motivo ſpecialis Pœnitentiæ, id eſt, ut loquitur Scotus ſuprà: *Si iuſtitia* (vindicativa, qualis eſt Pœnitentia ſpecialis ſecundùm ipſum) *imperet uſum charitatis ut cauſæ proximæ inhærendæ triſtitiæ*, tametſi actus ille charitatis, ut ibidem docet Scotus, eò ſit perfectior, quia à duabus virtutibus quàm ſi ab una tantùm, equidem non dubito majorem habere bonitatem ex medio quàm ex fine; res plana eſt, quia ex medio habet bonitatem ſupernaturalem, ex fine autem tantùm naturalem.

143. Actus ſpei imperatus à charitate eſt perfectior actu ſpei non imperato, ſecùs actu elicito charitatis.

Igitur libenter fatemur cum Doctore Subtili, tantò eſſe meliorem actum, ſive externum (de quo fortè loquitur Scotus, ut notat Marginale, & Scolium præfixum illi loco) ſive etiam internum (de quo nos hìc agimus) tantò, inquam, eſſe meliorem, quantò ex pluribus & perfectioribus virtutibus elicitur vel imperatur, adeoq́ue actum ſpei imperatum ab actu charitatis eſſe perfectiorem actu ſpei, qui non imperatur ab hujuſmodi actu charitatis; & pariter deteſtationem peccati imperatam à charitate, & ſpeciali virtute Pœnitentiæ, eſſe meliorem, quàm ſi ab altera tantùm virtute imperaretur; ſed negamus iſtam Conſequentiam: ergo actus ſpei imperatus ab actu charitatis eſt perfectior & melior, quàm actus elicitus à ſola charitate.

144. Probatio; quia perfectio actûs deſumitur non tantùm à multitudine, ſed etiam præſtantia virtutum. *Scotus.*

Ratio mea eſt, quia perfectio alicujus actûs non tantùm deſumitur à multitudine virtutum imperantium vel elicientium, ſed etiam à præſtantia iſtarum virtutum, ut optimè notavit Scotus ſuprà dicens: *Quantò ex pluribus virtutibus, & perfectioribus* &c. Nam indubiè melior eſt actus, qui imperatur à juſtitia & charitate, quàm qui imperatur à juſtitia & ſpe. Jam autem fieri poteſt, ut una virtus eliciens hunc actum præſtet pluribus virtutibus elicientibus aut imperantibus iſtum actum, v. g. virtus ſupernaturalis charitatis, pluribus virtutibus naturalibus, ut juſtitiâ, & obedientiâ, & per conſequens actus elicitus à virtute ſupernaturali charitatis, erit perfectior & melior, quàm actus elicitus aut imperatus ab obedientia, & juſtitia.

Concluſio.

Et verò quoniam charitas multis gradibus ſuperat virtutem ſpei, ac præterea perfectio ſive bonitas, quam communicat actibus imperatis, longè inferior eſt perfectione & bonitate, quam tribuit actui à ſe elicito, hinc fit quòd Contritio elicita à virtute charitatis perfectior ſit & melior, quàm Contritio elicita à virtute ſpei ex imperio charitatis, ac proinde iſta ſufficiat ad reconciliandum peccatorem extra Sacramentum, hæc non niſi in Sacramento.

145. Objectio, quod per imperium charitatis opera fiunt meritoria vitæ æternæ.

Sed dicet aliquis; per imperium charitatis opera moraliter bona fiunt meritoria vitæ æternæ, idq́ue quia participant bonitatem actûs imperantis, & accipiunt indè dignitatem ordinis ſupernaturalis, etſi alioquin in ſe forent

forent improportionata ad tantam mercedem: ergo conſimiliter Contritio elicita ex motivo ſpei, juſtitiæ, religionis &c. quamvìs alioquin foret improportionata ad remiſſionem peccatorum extra Sacramentum, fiet proportionata per imperium charitatis.

Reſponſio, quod plus eſt mereri de congruo infallibilem remiſſionem peccatorum extra Sacramentum.

Reſp. negando Conſequentiam, & aſſigno rationem diſparitatis; quia plus eſt mereri de congruo infallibilem remiſſionem peccatorum extra Sacramentum, quàm de condigno augmentum gratiæ, & vitam æternam. Quod ſic probo; quia ſecundùm multorum opinionem valde probabilem, actus ſpei ſupernaturalis in homine juſto, ſecluſo omni imperio charitatis, per ſe eſt meritorius vitæ æternæ; & tamen improbabiliter dicitur, hujuſmodi actum reconciliare peccatorem Deo, antequam Sacramentum actu ſuſcipiatur.

146. Opus bonum hominis juſti ex[...] dignificatur à gratia habituali.

Nec id mirum videri debet, nam opus bonum hominis juſti, non tantùm dignificatur ab imperio charitatis, ſed fortè magìs ex gratia habituali, per quam operans conſtituitur in ſtatu adoptionis filiorum Dei, & hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

Con. Trident.

Audiamus Concilium Trid. ſeſſ. 6. can. 32. *Si quis dixerit hominis iuſtificati bona opera, ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita, aut ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Ieſu Chriſti meritum, cuius vivum membrum eſt, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema ſit.*

Ubi generaliter bonis operibus hominis juſtificati per Dei gratiam factis, attribuit meritum augmenti gratiæ, & vitæ æternæ, nullâ factâ mentione imperii charitatis, ut vult Vaſquez diſt. 217. n. 32.

147. Sententia Vaſquez ad meritum condignum non requiri relationem in finem charitatis.

Ergo, concludit ille, fruſtra nos & abſque fundamento poſtulamus relationem illam in finem charitatis. Cumque abſque ulla limitatione de bonis operibus juſtorum aſſerat, eſſe meritoria vitæ æternæ; quânam obſecro ratione ad certum genus bonorum operum verba ipſius reſtringemus? Quin imò qui ad rationem meriti ampliùs ab homine juſto requirit, præter ea quæ dicta ſunt, aut ad certum genus operum bonorum definitionem Concilii reſtringit, verbis ipſius non obſcurè adverſari videtur. Hæc Vaſquez.

Aliquid plus requiritur ad actum meritorium primæ juſtificationis, quàm ſecundæ.

Cujus licèt ſententiam non ſequor, equidem ad hoc ſervit mihi, ut oſtendam aliquid amplius requiri ad actum meritorium de congruo primæ juſtificationis extra Sacramentum, quàm ad actum meritorium de condigno augmenti gratiæ, & vitæ æternæ. Nullus quippe docet cuilibet operi bono ex gratia Dei facto, immo in Deum relato, promiſſam eſſe remiſſionem peccatorum, ſicuti omnes docent cuilibet operi bono hominis juſtificati, in Deũ per charitatem relato, promiſſam eſſe vitam æternam.

Igitur non bene ſequitur, per imperium charitatis opus moraliter bonum hominis juſti fit meritorium de condigno augmenti gratiæ, & vitæ æternæ: ergo per imperium charitatis, quæ per ſe non ſufficit ad remiſſionem peccatorum, quælibet Contritio hominis peccatoris ſit meritoria de congruo remiſſionis infallibilis peccatorum extra Sacramentum. 148. Concluſio.

Dico rurſum, *Quæ per ſe non ſufficit ad remiſſionem peccatorum*; quia illa, quæ per ſe juſtificat, neutiquam amittit vim ſuam ex conſortio Contritionis; quin imò elevat Contritionem, quæ ex ipſius imperio elicitur, ad meritum condignum augmenti gratiæ & vitæ æternæ, cùm jam ſit opus bonum hominis juſtificati, in Deum per charitatem relatum.

Nec ſatisfacis, ſi reſpondeas, amorem ſe ſolo non juſtificare, ſed complexum ex amore & dolore; hoc enim eſt quod quæritur, & à nobis negatur, niſi dolor fuerit ex eodem motivo amoris elicitus; ſiquidem Concilium Trident. ut ſuprà inſinuavi, diſtinguit Contritionem ab Attritione non per imperium charitatis, nam etiam Attritio poteſt imperari à charitate (immo ſecundùm aliquos debet imperari) cùm ſit opus bonum & placens Deo; ſed per motivum intrinſecum, quod aliud non poteſt eſſe, quàm motivum dilectionis Dei ſuper omnia: & ideo vocat eam Concilium *Contritionem charitate perfectam*; non ait, *à charitate imperatam*, ſed, *charitate*, inquit, *perfectam*, ſcilicet intrinſecè & eſſentialiter, cùm accidentalis perfectio charitatis etiam poſſit competere Attritioni, & ſecundùm aliquos debeat. 149. Occurritur objectioni.

Contritio non diſtinguitur ab Attritione per imperium charitatis.

Dices: hic locus videtur nimis multum probare; nam ſupponit ibi Concilium ipſam Contritionem perfectam poſſe eſſe aliquando charitate formatam, aliquando verò non; id enim manifeſtè denotant ea verba: *Etſi Contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat.* 150. Objectio.

Reſpondeo, illa verba manifeſtè denotant ſtupiditatem illius objectionis. Quid enim ſtupidius, quàm ly *Hanc* referre Contritionem perfectam? Sic enim ſenſus Concilii eſſet: *Etſi Contritionem perfectam contingat aliquando eſſe charitate perfectam*, cùm tamen in prioribus verbis nullam fecerit mentionem Contritionis perfectæ, ſed Contritionis in genere, nullum prorſus motivum in particulari pro ea exprimens, ſed ſimpliciter definiens eam hiſce verbis: *Animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.* Reſponſio.

Illam ergo Contritionem ſic definitam refert ly *Hanc*, eamque Concilium aſſerit aliquando eſſe charitate perfectam, id eſt, elici ex motivo intrinſeco dilectionis Dei ſuper omnia; aliquando verò ex motivo inferiori, ſpei v. g. aut alterius virtutis moralis; non 151. Explicantur hæc verba Trident. *Etſi Contritionem hanc &c.*

quaſi

quaſi eadem numero Contritio nunc poſſit eſſe perfecta, poſtea verò imperfecta, vel è contra, ſed quia contingit aliquando, Contritionem ſecundùm rationem genericam contrahi ad dolorem ex motivo charitatis, aliquando ad dolorem ex alio motivo inferiori, ſicut contingit animali eſſe rationale, & irrationale; non quaſi huic numero animali ſit accidentalis rationalitas, aut irrationalitas; ſed quia animal ut ſic poteſt eſſe rationale, & poteſt eſſe non rationale.

152. Contritio charitate perfecta debet eſſe actus elicitus dilectionis Dei ſuper omnia. Ratio congruentiæ,

Itaque, ſalvo meliori, exiſtimo Contritionem charitate perfectam, neceſſariò debere eſſe actum elicitum dilectionis Dei ſuper omnia, Deo ſic volente. Quare autem ſic voluerit, penes ipſum eſt. Aliqui aſſignant rationem congruentiæ; quia ſicut fides non reſtituitur niſi per aliquem actum fidei, neque ſpes niſi per actum aliquem ſpei, ita non debuit reſtitui charitas, quæ expellitur per quodlibet peccatum mortale, niſi per actum aliquem dilectionis. Quod intelligendum eſt ſecluſo ſpeciali privilegio Sacramenti, aut Martyrii.

quam impugnat Arriaga,

Quapropter minùs bene rejicit hanc congruentiam Arriaga diſp. 6. n. 29. Quia, inquit, ſi bona eſſet, deberet etiam probare intrà Sacramentum requirendam Contritionem perfectam, quia etiam tunc recuperatur charitas, quæ expulſa fuerat per peccatum mortale.

ſed fruſtra.

Planè recuperatur, ſed non per ſolam Contritionem imperfectam, ſed per Sacramentum, quod Chriſtus ſingulari benevolentiâ inſtituit, ad ſupplendum defectum charitatis, quæ antea ex ordinatione divina requirebatur.

153. Alia impugnatio ejuſdem Auctoris,

Neque valet alia impugnatio ejuſdem Auctoris ibidem: Quia, inquit, eſtò quis amiſiſſet ſpei habitum per actum deſperationis, ad converſionem tamen non requiritur in rigore ullus actus ſpei; ſi enim per Attritionem ex timore pœnarum inferni, eſtò non eliceret actum ſpei poſitivè, ſed per fidem crederet ſe poſſe juſtificari, confiteretur tamen, verè reciperet habitum ſpei: ergo etiamſi per peccatum adhuc directè oppoſitum charitati, expuliſſet quis charitatem; non tamen ideo neceſsùm eſt ad recipiendam eamdem charitatem habitualem, elicere actum charitatis. Hæc ille.

Rejicitur.

Sed non videtur attentè legiſſe Concilium Trident. quod ſeſſ. 14. c. 4. ad Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, requirit poſitivum actum ſpei dicens: *Illam verò Contritionem imperfectam, quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ; declarat* &c. Ergo qui amiſiſſet habitum ſpei, non reciperet illum ſine actu poſitivo ſpei, eſtò crederet per fidem ſe poſſe juſtificari, & per Attritionem ex timore pœnarum inferni confiteretur.

Ad Attritionem requirit Conc. Trident actum poſitivum ſpei.

Vel fortè exiſtimas fidem illam eſſe ſpem veniæ? Falleris. Attende, quod dicit Tridentinum ſeſſ. 6. c. 6. ubi de modo præparationis ad juſtitiam: *Fidem*, inquit, *ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum, credentes vera eſſe quæ divinitùs revelata & promiſſa ſunt; atque illud in primis, à Deo iuſtificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Ecce actus fidei, quo homo credit ſe poſſe juſtificari. 154.

Fides, quâ credo me poſſe juſtificari, non eſt ſpes veniæ ex Trident.

Sequitur ſpes veniæ: *Et dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à divinæ iuſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo, in ſpem eriguntur, fidentes Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore.*

Tertiò arguit Arriaga contra hanc rationem: poteſt homo ſine ullo actu ſpei per ſolum amorem Dei ſuper omnia juſtificari, quo caſu etiam ſine ullo actu ſpei reſtitueretur habitus ipſius ſpei; imò habitus omnium aliarum virtutum infuſarum, ſi tales dentur. 155.

Tertiò arguit Arriaga.

Reſpondeo, omnino reſtituerentur ſine actu ſpei, ſed non ſine actu perfectiori. Et ſanè cui ſufficit actus imperfectior, quidni ſufficiat actus perfectior? Sed numquid datur actus perfectior charitate, ratione cujus Deus meritò moveatur ad reſtituendum habitum charitatis? Numquam talem audivi.

Reſpondetur.

Cæterùm quod addit Arriaga, illum exceſſum perfectionis habitûs & actûs charitatis, malè appellari eminentialem ſeu virtualem continentiam aliarum virtutum, quæſtio eſt de nomine, de qua parùm curandum, quando conſtat de re: fatemur habitum charitatis non producere habitus aliarum virtutum, nec actum charitatis actus aliarum virtutum; & ſi hoc putas requiri ad illam appellationem, patet ſic habitum & actum charitatis, non continere eminenter & virtualiter habitus & actus aliarum virtutum: ſin autem dixeris ſufficere, quòd charitas ſit virtus nobilior, quòd ſit forma omnium aliarum virtutum, quòd identificetur gratiæ juſtificanti (ſecundùm ſententiam Scoti) à qua omnes habitus infuſi in ſuo connaturali eſſe, ut vult Arriaga ſuprà n. 31. dependent, liquet profectò optimè dici charitatem virtualiter & eminenter continere alias virtutes; tam ſupernaturales, quàm naturales. 156.

Habitus charitatis rectè dicitur continere eminenter habitus aliarum virtutum,

Et hinc fit, ut per peccatum magìs directè, ſecundùm noſtra principia, expellatur (eſtò tantùm demeritoriè) habitus charitatis, quàm aliarum virtutum; hæ ſiquidem, veluti ſolùm concomitanter, & quaſi proprietates connaturales gratiæ, in juſtificatione infunduntur, ipſa autem gratia principaliter & directè; ita quoque ſolùm concomitanter & indirectè per peccatum mortale expelluntur; ipſa autem gratia ſive charitas habitualis principaliter & directè. Ergo conveniens fuit ut ſecluſo ſpeciali privilegio, charitas habitualis non reſtitueretur, niſi per actum charitatis. 157.

Peccatum magìs directè expellit habitum charitatis, quàm aliarum virtutum.

Accedit;

158\. *Peccatum mortale eſt maximum malum Dei, & venia maximum beneficium.*

Accedit, quòd peccatum mortale ſit maximum malum Dei, & ex parte hominis ſumma Dei injuria & offenſa; ac proinde venia, quæ ipſi offertur, maximum Dei beneficium: quare omnino convenit ut hæc ſolùm concedatur peccatori ſub obligatione nobiliſſimi actûs, quem poteſt, efficiendi: talis autem actus eſt amor Dei propter ſe ſuper omnia.

Quare in Martyrio & Sacramento ſufficiat Attritio.

Hic ergo requiritur, niſi defectum ſuppleat ſpecialis favor, ut in Martyrio & Sacramento: in hoc quidem propter merita Chriſti Inſtitutoris, quæ per Sacramentum ſpecialiter hominibus applicantur; in illo verò propter difficultatem operis externi & heroicam fortitudinem, quæ requiritur ad mortem pro Chriſto ſubeundam. Fortè etiam difficultas Confeſſionis, quæ aliquibus videtur ſatìs magna, aliqualis fuit ratio majoris facilitatis obtinendi veniam peccatorum per ſolam Attritionem in Sacramento Pœnitentiæ.

159\. *Utrùm ſufficiat ad juſtificationem amor ſine explicito dolore?*

His ita conſtitutis de dolore, qui elicitur ex motivo dilectionis Dei propter ſe ſuper omnia, queſtio ſupereſt, an ſicuti hic dolor juſtificat extra Sacramentum abſque alio actu dilectionis per modum proſecutionis, ita etiam juſtificet ſolus amor Dei propter ſe ſuper omnia, ſine formali & explicito dolore. Reſolutio erit

CONCLUSIO V.

Solus amor Dei propter ſe ſuper omnia, ſine formali & explicito dolore, juſtificat extra Sacramentum, etiam memorem ſuorum peccatorum, ſi poſſit abſque tali dolore Deum propter ſe ſuper omnia amare.

160\. *Probatur Concluſ. ex Scriptura.*

Est communis; & probatur potiſſimùm ex illis Scripturis, in quibus formali dilectioni nullâ factâ mentione Pœnitentiæ ſeu doloris tribuitur efficacia remiſſionis peccatorum. Luc. 7. v. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm, cui autem minùs dimittitur minùs diligit.* Proverb. 8. v. 17. *Ego diligentes me diligo.* Eccli. 34. v. 15. *Oculi Dei in diligentes ſe.* Joan. 1. c. 4. v. 7. *Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt.* Et v. 16. *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Joan. 14. v. 21. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo.* Et v. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum & ad eum veniemus* (per gratiam ſanctificantem) *& apud eum manſionem faciemus.* Zach. 1. v. 3. *Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.* Quis autem ſanæ mentis dubitare poteſt, quin per ſolum amorem Dei propter ſe ſuper omnia, homo perfectè convertatur ad Deum? Ubi ergo Dominus bonus eſt, non ſit nequam oculus noſter, invidens remiſſionem peccatorum his, quibus Deus illam promiſit.

(Margin: *Luc. 7.* — *Proverb. 8.* — *Eccli. 34.* — *Joan. 1. 4.* — *Joan. 14.* — *Zach. 1.*)

161\. *Objectio ex Scriptura, Ezech. 18. Luc. 13. Act. 2. & Concil. Trident.*

Nec obſtat quòd in aliis locis Scriptura meminerit Pœnitentiæ, tamquam neceſſariæ ad remiſſionem peccatorum; Ezech. 18. v. 30. *Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Luc. 13. v. 3. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.* Actor. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.*

Ex quibus Scripturis concludit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 1. *Fuit Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam & iuſtitiam aſſequendam neceſſaria.* Et cap. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis motus neceſſarius.* Hic, inquam, Contritionis motus; id eſt, animi dolor & deteſtatio de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero.

162\. *Reſponſio, quòd Script. & Conc. intelligi debeant de Pœnitentia explicita vel actu æquivalente.*

Hæc, dico, non obſtant Concluſioni, quia commodè intelligi poſſunt, immo debent, de Pœnitentia formali & explicita vel actu æquivalente, qualis eſt dilectio Dei propter ſe ſuper omnia: alioquin cui nullum peccatum occurreret in genere, vel in ſpecie, non poſſet juſtificari, & per conſequens non ſalvari. Patet, quia peccatum eſt objectum terminativum explicitæ & formalis Pœnitentiæ, porrò ſine objecto terminativo impoſſibilis eſt actus, ut omnes fatentur. Quis autem credat in tali homine ſalutem omnino eſſe impoſſibilem?

163\. *Homo immemor peccatorum poteſt juſtificari ex Scoto.*

Poſſibilem eſſe, in terminis docet Scotus 4. diſt. 14. q. 1. n. 17. ibi: *Intelligitur etiam Concluſio de requiri non ſimpliciter neceſſario cuius oppoſitum includit contradictionem: quia poſſet Deus remittere* (peccatum mortale) *ſine omni actu illius, cui remittitur. Sed nec de requiri neceſſario, ſuppoſito actu hominis, cui remittit; poſſet enim Deus remittere per aliquem motum ferventem dilectionis in Deum abſque quocumq; quatuor prædictorum actuum* (loquitur de actibus Pœnitentiæ) *ſub propria ratione, utpote in actu fervoris ad Martyrium ſtatim ſuſtinendum, ubi fortè non eſſet cogitatio de aliquo peccato mortali priùs commiſſo, nec per conſequens aliquod pœnitere prædictum, & hoc formaliter, licèt virtualiter in illo motu eſſet pœnitere iuxta ſecundam ſignificationem*, id eſt; deteſtatio de peccato commiſſo.

Et iſtud probatur (proſequitur Doctor n. 18.) *quia nullus excluditur à regno cælorum, qui facit illud, quod ſimpliciter eſt neceſſarium: ſed eſt poſſibile aliquem uſque ad inſtans A. exiſtentem in peccato mortali, ab inſtanti A. neceſſitari ad toto corde inſiſtendum circa actus diſtrahentes à cogitatione de peccato commiſſo, utpote ſtatim expoſito Martyrio*